

گزارشی از برگزاری اولین نشست علمی وقف

سخنران: حجت الاسلام والمسلمین دکتر مصطفی محقق داماد
موضوع: ضرورت توسعه فرهنگ وقف اهلی (اولادی)

این سخنرانی با حضور جمعی از کارشناسان، دانشجویان و پژوهشگران مسائل وقف در محل سازمان مرکزی اوقاف و امور خیریه در تاریخ ۸۱/۴/۲۵ انجام شد. جناب استاد محقق داماد ابتدای سخنرانی مبسوطی موضوع را مورد بررسی قرار داد و سپس به سؤالات حاضران پاسخ گفت. ایشان در سخنرانی خود به عنوان مقدمه مسأله خرد شدن زمینهای بزرگ کشاورزی و عوارض منفی آن را توضیح داد و سپس به موضوع وقف ذری و نقش آن در حل بخش عمده‌ای از مشکلات زمینهای مزروعی و کشاورزی پرداخت که خلاصه آن از نظر شما می‌گذرد:

پیش از ورود به بحث ناچار از ذکر مقدمه‌ای هستیم. در این مقدمه مایلیم به علل خرد شدن اراضی و ضرورت بازنگری روشهای اجرای قانون ارث بپردازیم، و گزارش کوتاهی با تکیه بر آمار دقیق که از منابع معتبر تهیه کرده‌ام حضور سروران گرامی ارائه دهم. بخش کشاورزی در هر یک از جوامع امروزی جهان از لحاظ نظام بهره‌برداری سرگذشت خاصی داشته است. بطور مثال در کشورهای توسعه یافته پس از انقلاب صنعتی در قرن هجدهم (اختراع ابزار و ماشین‌آلات و ...)، زمینه‌های عینی و ذهنی مناسبی برای تحول ساختار کشاورزی سنتی در نظام فتودالیسم پدید آمد. تغییر قواعد مالکیت، تصرف و مبادله کشاورزی، نظامهای بهره‌برداری نوینی تحت عناوین مزارع شخصی و یا شرکتهای خانوادگی و یا غیرخانوادگی عام و خاص بوجود آمدند. این واحدها از سازمان و مدیریت علمی و تخصصی، سطح اطلاعات و تکنولوژی بالا و نیروی انسانی آموزش دیده و ماهر برخوردار بودند...

تا قبل از اصلاحات ارضی (۱۳۴۱)، بهره‌برداری از زمین به صورت رعیتی (سه‌م‌بری)، اجاره‌داری، ملکیت و مختلط تحت نظام غالب ارباب و رعیتی (حدود ۵۵ درصد) صورت می‌گرفته است. در نظام ارباب و رعیتی بر روی زمین ارباب کار می‌کرد و وابسته به زمین بود. سهم او بر اساس مالکیت عوامل پنجگانه تولید (زمین، آب، بذر، گاوکار، نیروی کار انسان) محدود به ۱/۵ تا ۱/۳ محصول بود. ابزار کار ابتدائی و روش کاشت سنتی بازدهی کم زمین را موجب می‌گردید، آشکال مالکیت در این دوران عبارت بود از: